

BOTVIDSBYGDEN

NR 2

OKTOBER 2001

Foto: Bertil Dahlby

Stolpladan på Trädgårdstorp eldhärjades söndagen den 10 juni.
Branden hade börjat vid 19.30-tiden.

Forts. på sid. 2

Detta är vad som blev kvar efter branden - en svart brädhög. Foto: Arne Mattsson

Forts. från sid. 1

Polis och brandkår var på plats strax efter. Släckningsarbetet, som var riskfyllt, pågick till efter kl. 22.00. Efter brandteknisk besiktning konstaterades det att branden var anlagd. Stolpladan, som var skänkt av Dömanverket, stod ursprungligen vid

Mosstorp, i närheten av Uttrans sjukhus.

Under två veckohelger i november 1974 revs och transporterades timret av Gillets medlemmar och återuppfördes på Trädgårdstorp, där den invigdes sommaren 1975.

Den användes bl.a som utedansbana vid våra arrangemang.

BOTVIDSBYGDEN

TIDSKRIFT FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLES MEDLEMMAR

ANSVARIG UTGIVARE: Ingrid Avelin Tel. 08-771 15 12

REDAKTION: Arne Mattsson, Tel/Fax 08-530 371 16

Edi Marhold, Tel. 08-778 29 45

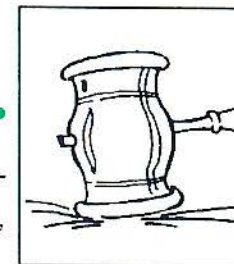
Sista manusdag för bidrag till nr 3 2001 är den 22 november 2001

Botvidsbygden är tryckt på miljövänligt papper. Licens nr. 341 019

INGRID AVELIN, ORDFÖRANDE

Hösten gör sitt intåg...

-Nu är det åter höst - enligt almanackan - höstdagjämning infaller när dagarna blir kortare igen, men vi har en fin sommar att se tillbaka på.

Visserligen hängde regnmolnen över oss i våras men på Hembygdsdagen kunde såväl barn som vuxna dansa ute i solskenet. Spelmännens toner spred sig över planen och i stugorna visade våra hantverkare prov på sin skicklighet.

Traditionsenligt dansade barn och juniorer i Kärsdala äldreboende för att sprida litet midsommarglädje dagen före midsommarafton. Efter dansen smakade det gott med saft och jordgubbstårta - då är det sommar.

Midsommarafton bjöd på omväxling, inte minst vädret! Det var dans och lekar, lotterier, glass, korv, kaffe, och besökarna välldes in - allt enligt tradition. Midsommarkommittén har lagt ned mycket arbete för att allt skall löpa friktionsfritt och på eftermiddagen bänkade vi oss vid "sillbordet" trötta men nöjda.

På kvällen träffades vi åter för att svara på kluriga frågor före maten, men sen kom regnet - vi hade tur!

Att det blivit modernt igen att gifta sig har vi märkt - nästan alla helger har varit uthyrda till bröllop.

I juli deltog Botkyrka, som enda Stockholmslag, i Barnlek 2001 på Island. Detta är en träff för barn och juniorer från alla de nordiska länderna. Det blev en resa fylld med dans och upplevelser och trots att vi var en liten grupp gjorde vi bl.a en fin uppvisning inne i Reykjavik.

Augustisöndagarna har vi haft öppet hus med visning av stugorna samt kaffeservering. "Hembygdsgrändarnas dag" inledde den 5/8 och spelmansträffen var den 19/8.

Trädgårdstörpskommittén har sett till att gräset inte växte oss över huvudet under sommarmånaderna.

Tyvärr har också sorgliga saker också inträffat. Några småpojkar tuttade eld på Stolpladan före midsommar något som förutom att vi ej har den gamla utedansbanan kvar också förorsakade en hel del extra arbete

Forts. på sid. 10

Foto: Ingrid Avelin

På väg till invigningen av Barnlek. Som en av 9 svenska grupper deltog Botkyrka Hembygdsförening i folkdanslägret "Barnlek" i Reykjavik i juli 2001. Resan förbereddes och leddes av Gillets ordförande Ingrid Avelin. Övriga deltagare: Elsie Astridsdotter, Marjatta Batshon, Helena Bruce, Diana Danilda, Bertil Ericson, Agnes o. Amanda Jansson, Jan Jansson o. Lena Krogstad.

Äventyr på Island

På följande sidor vill vi ge ett litet sammandrag ur den dagbok vi skrev om de upplevelser vi haft under en sommarvecka på den isländska vulkanön i norra Atlanten.

Resan börjar på Arlanda en sen söndagskväll. Kvällsmörkret tätnar, men efter någon timmes flygning har mörkret försvunnit och snart skiner solen ovan molnen. Vi hinner med

en 4-5 soluppgångar innan vi får en skymt av Europas största jökel, Vatnajökul. Snart sänker sig planet mot vårt mål Keflavik. Vid 5-tiden på morgonen (3-tiden, lokal tid) kan vi krypa ner i våra sovsäckar på golvet i en skolsal i Reykjavik.

Men Islands attraktioner lockar. Efter några timmars sömn gör vi oss klara för utfärd till en mycket berömd varm källa - Blå Lagunen. Vädret är gråmulet, 9-10 gr. Vi passerar stora

mosstäckta lavafält på båda sidor om vägen. Blå Lagunen är egentligen en konstgjord lagun. Spillvatten från ett kraftverk som förser huvudstaden med energi bildar en sjö med temperaturer mellan 38-44 gr. Det är en underbar upplevelse att bada i det ångande mineralrika vattnet.

Nästa dag firar vi med att åka på valsafari. Vi boardar en båt med det förpliktigande namnet "Moby Dick" som för oss en bit ut på Atlanten där havets jättar har sin lekplats. Efter en timme blir havet levande omkring oss. Alla riktar sin uppmärksamhet mot vattenytan där stora fenor på babords och styrbords sida visar sig. Jättevalarna vägrar dock att visa sin väldighet ovan vattenytan men

många delfiner gör sitt för att uppfylla våra förväntningar. När vi på eftermiddagen åker till "Perlan", stadens mondäna utkikspunkt, öser regnet ner.

Den tredje dagen blir åter en bad-dag. Island har inte bara varma källor utomhus, även innebaden har varma, underbara bassänger. På kvällen samlas vi i en stor kyrka för information om Islands historia och kultur.

Nu är vi framme vid invigningsdagen av "Barnlek 2001". Som vanligt är vädret regnigt - utetemperatur 9 gr. Vår grupp skall förflytta sig till fots från Rimaskóli, där vi bor, till Stádion, som ligger 1 km bort. I folkdräkt och gymnastikskor plaskar vi

Geysern Strokkur efter ett utbrott.

Foto: Bertil Ericson

Det stora festtåget i Reykjavik.

Foto: Bertil Ericson

bland stora vattenpölar. Evenemanget har flyttats inomhus. En kaskad av färger uppstår när över 2000 barn och vuxna möts i sina vackra folkdräkter i den stora gymnastiksalen. Grupper från Island, övriga Norden, Färöarna och Shetland-söarna ger sina dansuppvisningar. Botkyrkalaget och de andra grupperna från Sverige gör en fin insats. Sedan utspisas vi alla med lunch - cheeseburgare från McDonalds. Dansandet fortsätter på eftermiddagen med inläring av danser från Skottland och Färöarna innan vi tar en tupplur tills det är dags för mat. Sedan dansar vi bort natten i vår skola..

Fredag - utflyktsdag. Arrangörerna bjuder på guidad tur till historiska platser och unika sevärdheter. Bussen passerar flera kända isländska författares orter. Det första stoppet blir vid Thingvellir - alltinget från 900-talet, en lagstiftande och dömande myndighet som varade till 1262 när Island blev norskt. Bussen fortsätter till Gullfoss väldiga vattenfall, som har en fallhöjd på 50 m. Innan vi återvänder mot Reykjavik besöker vi Geysir som gett namnet åt geysrar som sprutar hett vatten 25 m upp i luften, ett bevis på att Island har en kokade gryta i underjorden. Lördag den 21 juli blir den stora festdagen. Bussar hämtar vid skolan

Från dansuppvisningen i hamnen.

Foto: Ingrid Avelin

och kör oss till Hallgrímskyrkan mitt i stan. Regnet upphör och solens strålar värmer gott hela dagen. Efter utfodring av alla 2000 deltagare med varm korv startar det stora festtåget med alla barnleksdeltagare genom stan ner mot Centrum. Snart är det dags för vår grupps uppvisningsdans i ett gathörn. Den plats vi fått oss tilldelad är intill ett skrällande tivoli nere vid hamnen. Men vi lyckas ändå fånga en del människors intresse. Schottis från Ödsmål, Rundan, Vindeliskan, Bohusengelska och Snuspolskan funge-

rar bra trots gatstensunderlag och hisnande skrik från karusellerna.

"Barnlek 2001" avslutas på kvällen med samma program som vid invigningen, den här gången utomhus.

Allt har en ände, men innan hemfärden på söndagen måste vi än en gång passa på att njuta av det underbara badhus som står till vårt förfogande.

När vi kommer till Keflavíks flygplats

på eftermiddagen är vi många upplevelser rikare än för en vecka sedan.

Vid tio, svensk tid, ska vi Arlandalanda med minnen och taxfria varor tillhanda och glada och nöjda vi över oss fröjda

- vår grupp har haft kul och gjort goda prestanda"

Botkyrka Hembygdsgrupps islandsgrupp 2001

gm Bertil Ericson

Bättre 80-årspresent kunde häxan ha fått

Den gamla föreställningen om häxtron kom från kontinenten. Dess bakgrund är ju att finna i den kristna kyrkans djävulstro.

Följande kvinnoöde skulle mycket väl ha kunnat ha hänt i Botkyrka.

FÖRVISSO VAR lördagen den 5 augusti 1676 en mörk dag i Sveriges historia, den dag "Rumpare-Malin" brändes såsom häxa på Södermalm i Stockholm. Men först drygt 100 år senare, år 1779, avskaffades dödsstraffet för "satanspakt" av Gustaf III. Malin Mattsdotter är bara ett i raden av många tragiska kvinnoöden under häxhysterin.

Sista dödsoffret för trolldomsprocesser i Sverige hette Anna Erichsdotter, "Sotpackan" kallad och halshuggen i Eskilstuna år 1704. Denna soldatshustru bosatte sig i Lista socken i nordvästra Sörmland omkring 1675. Hon kom från sin barndoms Hälsingland och var förmodligen på skräckfylld flykt hemifrån. I Norrland avrättades närmare 300 människor, nästan alla kvinnor, för trolldoms synd åren 1666-1676.

Denna "kloka gumma" betraktades

Trots Anna Erichsdotters bekännelse avrättades hon.

förmodligen som en särpräglad främling i Lista, med annorlunda norrländsk dialekt och märklig förmodligen som en särlärd, som åtminstone i början kanske uppfattades som en välsignad Guds gåva i stället för trolldom.

Den då 50-åriga Erichsdotter hade även uppnått en aktningvärd ålder i en tid när bondebefolkningens medellivslängd var 40 år.

Förmodligen var hon någorlunda självförsörjande eftersom sockenborna lät henne stanna; bylagar påbjöd annars att inga utsocknes fick ligga det allmänna till last. Lista tillhörde en tätbefolkad och välmående bygd i Gripsholms län, bebodd av självägande småbönder och ämbetsmän och där adelssläkter som Pauli och Ribbing ägde gods.

Men mot slutet av 1600-talet hem-söktes Sverige av "en av de långvarigaste och svåraste missväxtperioder, som vår historia känner, och allt begynnande välstånd skövlades" (enligt Knut Hellbergs bok "Järnet och smedernas Eskilstuna", 1937). Blev möjligen denna invandrande kvinna i en ny bygd en dåtida syndabock när goda tider övergick i dåliga? Klart är att ortsbor vände sig emot henne och drog fram gammal trolldom.

Opinionen mot "Sotpackan" drevs på av kyrkans mäktiga män, kyrkoherden Johan Aulin och hans underlydande kaplan Jonas Järnbom, även om prosten Gustaf Adolph Humble försökte trösta henne under häxprocessen.

Anna Erichsdotter anklagades inför Väster Rekarne häradsrätt som sam-

manträdde på Eskilstuna slott, visserligen förfallet efter en brand men med användbar tingssal och fängelsehåla. Dödsstraff avkunnades varpå Svea hovrätt dock uppmanade högsta instans, Kongliga Rätten, att omvandla domen till livstids fängelse för den då 80-åriga kvinnan.

Benådningen motiverades med att "hon är åldrig och minneslös" och "jämväl till en del berättar sådant som icke annars än av förblendelser och i galna inbillningar kan bestå". Men förgäves, den 15 juli 1704 - medan krigarkungen Karl XII var på utrikes fälttåg - beordrade Kungl. Maj:t att Anna Erichsdotter skulle "sig själv till välförtjänt straff och androm till varnagel mista livet och halshuggas".

Sveriges högsta rättsliga instans lät sig inte påverkas av vare sig Svea hovrätt eller Urban Hjärnes idoga upplysningsverksamhet efter avrättningen av "Rumpare-Malin" i Stockholm 28 år tidigare.

Än mindre bevekades man av Anna Erichsdotters bekännelse och omvändelse i häktet på Eskilstuna slott, där hon tackade Gud "som henne så nådig varit hafver, att hon nu på sin höga ålder har kunnat komma till sina grofva synders känsla, som eljest hade kunnat henne uti det ewiga fördärwet föra".

Källa: Namn och Nytt DN 2000

Ordföranden...forts. från sid. 3

både före och efter midsommar eftersom platsen måste röjas upp. Många föräldrar tycks inte bry sig om vad barnen sysslar med!

Just när höstens aktiviteter började upptäcktes inbrott i Högbrink (Mor Annas stuga), också det troligen gjort av minderåriga.

Teglet på marknadsbodarna har bytts ut tack vare intensiv arbetsinsats under många dagar och kvällar. Tack alla ni som kämpat i regn och kvällsmörker, men på arbetslördagen 15/9 kunde vi njuta av både kaffe, samvaro och solsken på logtrappan under en extrapaus.

Trots sommarledighet är det ändå full fart på Trädgårdstorp - Tack alla ni som bidrar till att så mycket blir gjort.

TACK!

Ett varmt tack till Gillet och alla som kom ihåg mig på min 85-årsdag.

Harry Olausson

Lite historik kring Tullinge gård.

Manbyggnaden vid Tullinge.

Byn Tullinge, som allt ifrån grå forntid synes ha varit i bondehänder, förvärvades på 1630-talet av den betydande ämbetsmannen och slutligen riksrådet Johan Adler Salvius (*han adlades 34-årig år 1624 och fogade då till sitt namn Johan Salvius ett Adler till Johan Adler Salvius*). Han sammanlade de dåvarande tre hemmanen till en gård och lät på en plats med vidsträckt utsikt över Tumbadalen uppföra en troligen ganska ståtlig huvudbyggnad. Gården erhöll säterirättigheter, och ägaren skrev sig bl.a till Tullinge.

En vacker trädgård anlades, och

trädgårdsmästaren erhöll som bostad ett särskilt torp Trädgårdstorp, nämnt år 1656 och nu av Botkyrka Hembygdsgille inköpt för dess verksamhet.

Adler Salvius, som åren 1636-1650 vistades i Tyskland för att sköta om Sveriges angelägenheter i det stora kriget, torde ej ofta haft tillfälle att njuta av naturen i Tullinge. Han avled 1652 och fem år senare hans 30 år äldre maka Margareta Skuthe. Den första säteribyggnaden ersattes 1760 av en ny mera tidsenlig huvudbyggnad på samma plats.

Bland ägare till gården efter Johan Adler Salvius, märkes brukspatronen och grosshandlaren i Stockholm Anders Tottie, som den 27 feb. 1777 inköpte Tullinge gård för 11 111 rdr 5 sk. 4 rst.

Tottie var en framstående medlem av den s.k Skeppsbroadeln. Han hade intresse för naturkunnighet och i synnerhet för botanik och ägde bl.a ett herbarium, som tillhört Carl von Linné. Tottie, som avled 1816, innehades Tullinge av hans änka Margareta Schröder till hennes död omkring 1830.

Gårdens senare huvudbyggnad, som flankerades av tvenne flyglar uppförda kring 1760. Den härjades av eldsvåda den 13 feb. 1943 och brann ned till grunden. Sedan dess har ingen ny byggnad, av dåvarande

ägaren Ragnar Claesson, blivit uppförd utan platsen har utjämnats och utgör en del av gårdsplanen.

I oktober 1967 förvärvade Botkyrka kommun hela Tullinge gård med markområde och alla befintliga byggnader för 2 100 000 kronor.

Då kommunen övertagit gården sanerades gamla byggnader, bl.a statarbostäderna Annelund och Liselund. Detta hände år 1970.

Nedskrivet av Georg Malmkvist

OSVIKLIGT BEVIS

Källa: Svenska Family-Journalen Svea 1889

Agenten: Den här herrn vill ha en livförsäkring, skulle ni vilja vara god och undersöka honom.

Herrn: Ja, jag gifte mig i går för fjärde gången, och min hustru ville nödvändigt...

Läkaren: För fjärde gången! Mannen är kärnfrisk!

BOSSEN

Ring oss när du behöver hjälp med:

- Byggnation
- Snickerier
- Svetsning
- Reparation
- Trädgårdsarbete
- Uthyrning av byggnadsställning
- m.m.

Vi gör det mesta för de flesta - hör av er för vidare information!

Kontaktperson: Bo Nilson

08-530 339 48 • 073-648 77 05

Företaget innehar F-skattebevis

SSHV VÄKTARNA AB

AUKTORISERAT BEVAKNINGSBOLAG

- BEVAKNING o. SÄKERHETSTJÄNSTER
- KOMPLETT SÄKERHETSSYSTEM
- DRIFT o. INDUSTRIBEVAKNING
- LARM och GLASJOUR
- SERVICEUPPDRAG

TELEFON:

Kontorstid: 08-778 00 45

Jourtid: 08-767 58 00

GYNNA VÅRA ANNONSÖRER!

Botkyrka-Salem Sotningsdistrikt

Skorstensfejaren utför:

*För bättre miljö och
fungerande ventilation*

- FUNKTIONSKONTROLL
- UNDERHÅLL
- RENSNING
- INJUSTERING AV DITT VENTILATIONSSYSTEM

TEL: 530 328 50

HÅGELBY GÅRD - 147 43 TUMBA

ÖPPET ÅRET RUNT

MÅNDAG-FREDAG 11.00-15.00

SÖN- OCH HELGDAGAR 13.00-17.00

ÖVRIGA TIDER BOKAR VI FÖR FESTARRANGEMANG

UPP TILL 160 PERSONER INOMHUS

900 PERSONER UTOMHUS

BORDSBEST: 08-530 378 87

FESTVÅNING/CATERING:
08-530 624 03

Fax: 08-530 371 91

E-post: rest.hagelby@hagelby.se

Hemsida: www.hagelby.se

VÄLKOMNA!

Bert Ek - Thomas Bjurholm